

Proč má být otevřenost pořádně zauzlovaná?

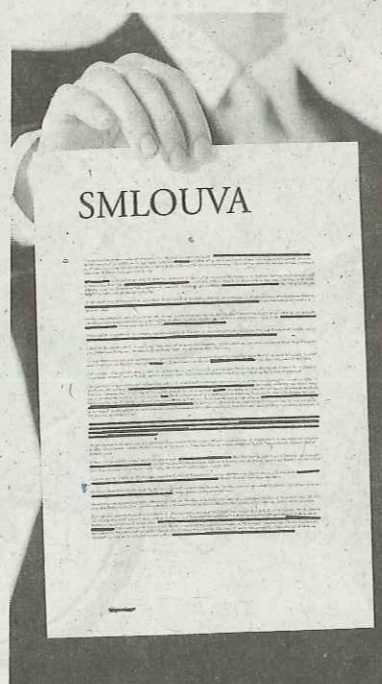
Zákon o zveřejňování smluv bude. Do konce září. To prohlásili v minulém měsíci svorně premiér Šobotka, vicepremiér Babiš, ministryně Jurová a ministři Dienstbier a Chovanec či poslanecké výbory. Vypadalo to, že tříletá sága, kdy se jedná o jednom z nejkratších zákonů z devíti doporučených Rekonstrukcí státu, spěje k happy endu. Avšak optimismus byl předčasný. Stačilo, aby se do hry vložilo Ministerstvo vnitra a z pověření premiéra „doladilo“ zákon, tedy zapracovalo poslední připomínky.

Dolaďování dopadlo tak, že zákon nepoznávají už ani jeho autoři. Stejný zůstal hlavně jeho název. Nejspíš proto, aby bylo možné „odškrtnout úkol“. Zaráží fakt, že s tímto přístupem úředníků nesvedla nic ani jejich nadřízená náměstkyně ministra vnitra Adriana Krnáčová (ANO), která kdysi působila v organizaci Transparency International, jež má zprůhlednění státní správy v popisu práce.

Těžkopádné soustrojí

Náměstkyně minulý týden představila přepracovaný návrh zákona, ze kterého je už z dálky slyšet rachotání těžkopádného a nefungujícího soustrojí. Na ministerstvu se ho podařilo natolik zauzlovat, že v praxi přinese více problémů než užitku.

Princip původního zákona byl přitom tak jednoduchý, že dostal v nadsázce přezdívku Nejkrásnější zákon. Příklad: Když ministerstvo, Dopravní podnik nebo krajský úřad uzavřou smlouvu s dodavatelem či jinou firmou, nahrají ji jednoduchými kroky do veřejného registru smluv jako textový dokument (jinak než elektronicky již žádná smlouva nevzniká) a zvlášť do

Nový zákon by umožnil začernění některých informací. Foto: Shutterstock

stručného elektronického formuláře vloží základní údaje – kdo, o čem, s kým a za kolik smlouvu uzavřeli. Když jsou tyto základní údaje zveřejněny, smlouva platí. Chráněné osobní informace a obchodní tajemství se dle zákona mohou začernit. A když úředník zapomene, smlouvu může nahrát i druhá strana. Nahrání, podle zkušenosti města Semil, které dobrovolně smlouvy zveřejňuje, trvá několik minut, skoro jako odeslání smlouvy e-mailem.

Má to spoustu výhod. Občané a novináři nemusí podávat žádosti o informace. Zveřejnění má preventivní účinek na každého, kdo smlouvu připravuje a bývá vystaven všelijakým svodům. Funkcionáři a pracovníci radnice mají smlouvy kdykoliv k dispozici. Předěje se některým nepřijemným zbytečným, jako když policie musela na pražském magistrátu pro každou smlouvu o „poradenských službách“ Romana Janouška jezdit za velkého zájmu médií na základě různých trestních oznámení a žalob. Nebo se znemožní starostům po prohraných volbách narychlo uzavřít zpětně nevýhodné smlouvy, které nová radnice nemůže poté rozvázat. Na Slovensku, kde podobný zákon platí, se ukazuje řada dalších benefitů. Třeba možnost porovnat ceny dodavatelů různých krajů a úřadů. Podle některých zkušeností tak ceny klesají až o třetinu.

Začerněné smlouvy

Ministerstvo však zákon „výrazně vylepšilo“. Smlouvy by se měly do třiceti dní naskenovat a poté poslat ministerstvu, které je (snad) do dalších patnácti dní uveřejní. Každý úředník či dodavatel by tedy čekal a sledoval, zda jeho smlouva už konečně platí. Zda se náhodou po cestě neztratila, zda s ní není nějaký jiný problém. A pokud ano, dovolával by se pravděpodobně nového „odboru zveřejňování a začernování“ nebo si stěžoval na nádraží.

Navíc návrh ministerstva umožňuje každé instituci, která má pocit, že smlouva obsahuje jakési obchodní tajemství, zveřejnit dokument prakticky zcela začer-

něný. Veřejné nemusí být ani kdo, s kým a za kolik smlouvu uzavřeli. Návrh navíc nedopadá na okruh příspěvkových organizací, kterými protékají stamiliardy. Ministerstvo tak vlastně navrhlo veřejný registr prázdných dokumentů.

Podobných nelogičností obsahuje návrh mnoho. Není řečeno, jak se smlouvy posílají, zda v lahvi, nebo e-mailem. V naskenovaných smlouvách nelze vyhledávat. Do určitého limitu se smlouvy vůbec nezveřejňují – není problém je rozdělit, aby limit nepřelezly. Pokud se smlouva nezveřejní a někdo na to přijde, stačí ji zpětně zveřejnit a nic se nestalo.

Ani vůle premiéra, který registr podporuje v intencích původního návrhu, s tím mnoho neudělala. Podobně, jako když ministerstvo za několik let již čtyřikrát předložilo změny zákona o svobodném přístupu k informacím, které vždy vytvořily přesný opak toho, co se požadovalo v politickém zadání vlády.

Zajímavé bude od představitelů ministerstva slyšet vysvětlení, proč vláda nemá právo něco prosadit, když to úřední stroj ministerstva nepřijme za své. Anebo je to zákulisní hra, aby ministerstvo ukázalo, že zákon o registru udělat nelze, a aby šel potichu pohřbít? Nebo snad dokonce snaha úmyslně prosadit paskvil, který dobrou myšlenku navždy zdiskredituje?

Oldřich Kužilek
poradce pro otevřenost veřejné správy, spoluautor zákona o svobodném přístupu k informacím